

PIERZCHNAĆ (38) *vb pf i impf*

pf (37) [w znac. **I.**], *impf* (1) [w znac. **II.**]

pierzchnąć (32), **pirzchnąć** (6); *pirzchnąć KochSat*; *pierzchnąć* : *pirzchnąć BielKron* (7:4), *BielSpr* (3:1).

e pochylone.

[*inf* *pierzchnąć*.] ◇ *praes i fut* 3 *sg* *piérzchnie* (3). ◇ 3 *pl* *piérzchną* (1). ◇ *praet* 3 *sg* *m* *piérzchnął* (3). *f* *piérzchnęła* (2). *n* *piérzchnęło* (1). ◇ 1 *pl* *m* *pers* -*chmy* *piérzchnęli* (1). ◇ 3 *pl* *m* *pers* *piérzchnęli* (22). *subst* *piérzchnęty* (1). ◇ *imp* 3 *pl* *niech* *piérzchną* (1). ◇ *con* 3 *sg* *m* *by* *piérzchnął* (1). ◇ 3 *pl* *m* *pers* *by* *piérzchnęli* (2).

Sł stp, Cn brak, Linde także XVIII w.

I. *pf* (37) :

1. *Uciec w popłochu (przeważnie o ucieczce wojska z pola bitwy); declinare, dispartiri PolAnt* (37) : Rzućili sie tedy Maurowie wżyſcy na nas [...] áleſmy im nie mogli odeprzeć bo nas mało było/ przetochmy *pierzchnęli BielKron* 454, 57, 353v, 394v; *BielSpr* 26v, 40v; *KochPs* 97 [2 r.]; á ftráciwży bitwę Spitko w pirwżym potkániu mężnie fię záftawiáiąc vmárł/ zá czym inży bez wodzá *pierzchnęli StryjKron* 587; *Pierzchnęli Niemcy áż ich záś Fricz záftánowił/ Y z nowuby z náſzymi bitwę był odnowił/ Lecz lámeſo drab zábił/ zá czym Niemcy rožno/ Pierzchnęli widząc iz iuſz opierác fię próżno. StryjKron* 642, 230, 527, 528, 642, 702; *WyprPl* A2v; *LatHar* 274, 589; [*kot*] Poładziwży ſkowronká wzniefię łeb do niebá. Záтым pierzchnie ſkowronek y fiędźie wyfoko *CzahTr* L.

pierzchnąć od kogo (1): Y gonili rycerze Cháfdymſcy zá krolem/ y dogonili Cydkijahá wrowninach Ierychońkich/ á wżytko rycerſtwo iego *pierzchnęło* od niego. *BudBib Ier* 52/8.

pierzchnąć dokąd (12): Napierwey Węgrowie [...] nie mogli ftrzymác Thureckiego Ludu/ piérzchnęli iedni przeciw Gallácyey/ drudzy ku Romániey ná gory *BielKron* 390, 106, 395v; *BielSpr* 40; Swántoſław gdy ſzyki nápráwował włocznią od iednego Litwiná ná wylot przebity ſpadł z koniá/ [...] Co obaczywży woſfko iego iz im Xiążęciá nie sftáło/ wnet do bliſkich láſfów *pierzchnęli StryjKron* 477, 527, 657. Cf »*pierzchnąć nazad*«, »*pirzchnąć precz*«, »*pierzchnąć na stronę*«.

pierzchnąć skąd (1): Tedy oflicá vyzrawży Aniołá Páńſkiego ſtoiącego ná drodze/ á trzymáiącego w rękú miecz dobyty/ *pierzchnęła* z drogi y wftąpiłá ná pole *BibRadz Num* 22/23.

pierzchnąć którędy (1): Włodimirz/ wnet z woſfkiem Ruſkim krzyczác y huczác rzućił sie ná Piecinigi przeciw ſtoiące/ á oni widząc ſwe nieſzczęście *pierzchnęli* po roznych polach. *StryjKron* 135.

W przeciwstawieniu: »*pirzchnąć ... gonić*« (1): Achilles [...] przebił rohátyną Hektorá/ [...] *Pirzchnęli Troiáni/ gonił* ie Achilles áż do brony. *BielKron* 58.

W porównaniach (2): Widzę zboycę zdaleka/ i goſcia zdradnego/ [...] Nie pomoże twarz gátka/ ani włos trafiony. *Pirzchnie* iako przed wilkiem ieleń wiatronogi *KochSat* Cv. Cf »*pierzchnąć jako szalony*«.

Zwroty: »*pierzchnąć nazad*« [*szyk zmienny*] (2): A gdy pocżęli wćiekác Ruſacy/ [...] tráfilí ná lud wielki Połowcow y Mćicſławow/ nie wiedząc też iz Węgrzy ſwe⁸⁰ rogu przełomić niemogli/ *pierzchnęli* ná zad zarázem *BielKron* 359; *StryjKron* 647.

»pirzchnąć precz« (1): y rzekł Iorám do Hieu słowá pokoiá. Ktoemu Hieu odpowiedzał/ iáko ma być pokoy miedzy námi/ gdyż wítawicznie obrażamy Bogá przez modły mátki twoiey. Rzekł Iorám/ iuz to nieprzyiaźń/ y pirzchnął precz. *BielKron* 86.

»pierzchnąć na stronę« (1): gdzie fie z nowu nie mogą [*Tatarowie*] spráwić/ pierzchną ná ftronę y z nowu fie spráwią *BielSpr* 68.

»pierzchnąć jako szalony« (1): Káftelan Krákowki/ y Iánufz Woiewodá Sędomierfki/ vczynili [...] podkánie [...] Tátárowie naprzod fie potykáli/ potym Ruřacy/ ále przemożeni od Polakow/ przetho wřzytcy pierzchnęli iako řzaleni *BielKron* 364v.

Szereg: »pierzchnąć i uciec« (1): Mściřław Ifałławic/ rozgniewawřzy się wiáchał z řwoim Rycerřtwem s polá/ á zá nim wřzytkie drugie Xiążętá rozno pierzchnęli/ y vćiekli. *StryjKron* 225.

2. [*Rozprysnąć się*: Lew Daniłowic Xiążę Włodimirfkie [...] řam mu [*Wojsielkowi*] rořciął řzábłá głowę/ áż mozg ná řciánę y ná řługi pierzchnął. *StryjKron* 343 (*Linde*).]

II. *impf* (1) :

1. *Luszczyć się* (1) : Niekthorym ludziom pierzchnie řkorá ná płci *SienLek* 48v.

2. [*Więdnąć*: kwiat ná lekarřtwá tedy ma być zbieran gdy się práwie roztworzy/ wřzakoż niřli pocźnie pierzchnąć *Cresc* 1571 204.]

Synonimy: I.1. *odbić, odbieżeć, odstąpić, oduciec, uciec, umknąć, zbiec*; II.2. *więdnąć*.

Formacje współrdzenne cf **PIERZCHAĆ**.

Cf **PIERZCHNIENIE**